మాటా - మంచీ

[కథానిక]

= శ్రీ కొడవటిగంటి కృష్ణమూర్తి =

౧

"దయ చెయ్యండి– దయ చెయ్యండి! ఒరేయి నాయనా, నువ్వు లోపలికి వెళ్ళి చదువుకో అమ్మా!" అన్నాడు రాఘవయ్య.

"అలా దయ చెయ్యండి!"

"ఎబ్బెబ్బే— నువ్వు అక్కడే కూచోమ్మా! నే నిలా కూచుంటాను లెండి!" అని చాపమీద కూచున్నాడు తీర్థులు.

"అదేమిటి మీరు కింద కూచోటం—"

"ఫరవాలేదండీ – మనలో మన కేమిటి లెద్దురూ. ఈ మాత్రానికే ఆపిల్లవాడిని లేవదియ్యాలా!" అన్నాడు తీర్థులు.

"ఏమిటి విశేషాలు-చెప్పండి!" అన్నాడు రాఘవయ్య.

"ఏమున్నయ్యి అండీ–మీరే చెప్పాలి!" అన్నాడు తీర్థులు.

తీర్థులు బోర్డుస్కూలులో మేష్టరు. రెండుమూడేళ్లనుంచి జిల్లాలోని వూళ్లన్నీ తిరుగుతున్నాడు. ఒక వూళ్లో నీళ్లు పడకను, మరొకవూళ్లో బ్రాహ్మణ గడప బొత్తిగా లేకపోవటంచేతను, ఒకసారి బోర్డువాళ్లు వాళ్లంతట వాళ్లే ట్రాన్స్ఫరు చెయ్యటం చేతనూ మొత్తంమీద నాలుగుసార్లు వున్నచోటినించి అతను బదిలీ కావలసివచ్చింది. ఈ వూరు వచ్చి అతను నాలుగైదురోజు లయింది. ఇద్దరు ముగ్గురు తోడి మేష్టర్ల ఇళ్లకు వెళ్లి ఇదివరకే పరిచయంచేసుకున్నాడు. ఇప్పుడు రాఘవయ్యగారింటికి వచ్చాడు.

రాఘవయ్య అంటే ఆ వీధి చివర వున్న డాబా ఇల్లు స్వగృహంగా కలవాడు. వూళ్లోవున్న ఇద్దరు భాగ్యవంతులలో ఒకడని ప్రతీతి. నిక్షేపంలాంటి పిత్రార్జితం మాగాణీ పాతికెకరాలు గాక నగదు సొమ్ము కూడా వుందని వాడుక. గోచీ, కొల్లాయి గుడ్డగాని స్వంతవ్యవసాయం. చెట్టు ఫీ, మంచి గేదెపెరుగు, లేత సొరకాయలు, వాడని గోంగూర అనుభవించగలిగినవాడు.

"మీ రెంత అదృష్టవంతులండీ! ఇలాంటి వూళ్లో నిర్విచారంగా జీవితం గడపగలగటం ఎంతో పూర్వపుణ్యం చేసుకుంటేనే గాని లభించదని నా అభిప్రాయం!" అన్నాడు తీర్థులు.

"ఏం నిర్విచారమో– చక్కగా నెల తిరిగేటప్పటికి మీకు జీతాలు వస్తయి. పిల్లలకు విద్య చెప్పటం ఎంత గొప్పవిషయమండీ? అది అందరికీ లభిస్తుందా?" అన్నాడు రాఘవయ్య.

"అవుననుకోండి! అయినా చాలీచాలని మాజీతమేముందండీ! అదీగాక వాళ్లు పొమ్మంటే పోవాలి – కూచోమంటే కూచోవాలి. మన కష్టసుఖాలు వాళ్లకేం తెలుస్తాయండీ?"

"ఎంత కష్టపడినా విద్యాదానం చేసేవారు మీరు! అంత కష్టపడుతూకూడా ఆపనే మీరు చేస్తున్నారంటే దానియందు మీ కెంతో అభిమాన ముండి తీరాలి. సరస్వతీపూజ చేయటాని కెంత కష్టపడితే నేమండీ – దానివల్ల ఇహమూ వుంది, పరమూ వుంది!" అన్నాడు రాఘవయ్య.

"అనుకుంటాంకాని దాన్లో అంత కష్టంకూడా లేదండీ! ఈకాలపు కుర్రాళ్లు అసాధ్యులుసుమండీ – చెబితే అల్లుకుపోతారు. ఒక్కొక్కప్పుడు వాళ్లు వేసే ప్రశ్నలకు మాకే సమాధానం తెలియదు! నే నొకవిధంగా అదృష్టవంతుడిననే మీతో మనవిచెయ్యాలి. నాకు చిన్నప్పటినించీ చదువంటే ఎంతో ఆపేక్ష!

దానికి తగ్గట్టుగా భగవంతుడు నాకు చివరకు ఆ చదువు చెప్పే యోగ్యతే కలిగించాడు. ఇక జీతమంటారా? వా ళ్లేదో ఇస్తారు కాని ఈరోజులలో ఏం సరిపోతుందండీ? భగవంతుడి కృపవల్ల తిండిలోపం లేకుండా మావాళ్లు ఇచ్చిన భూము లున్నా యనుకోండి. అయినా మనం డబ్బుకోసం చేస్తున్న పనా ఇది? గమనించారో లేదోగాని చదువు చెప్పతుంటే ఒక్కొక్కప్పుడు ఎలాంటి ఆనందం కలుగుతుం దంటారు? అడిగిన ప్రశ్నకు సరియైన సమాధానం కుర్రాడు చెప్పినప్పుడు, లేక మనం చెప్పించ గలిగినప్పుడు మనస్సు ఎలా వుప్పొంగుతుం దనుకున్నారు? ఆ కుర్రవాణ్ణి సక్రమమైన మార్గంలో పెట్టాలిసిన విధి మనయం దున్నదని గుర్తించటమేకాక సరియైన మార్గానికి తీసుకురాగలుగుతున్నాం, తీసుకురాగలిగాం అనేవిషయం మనం తెలుసుకోగలగటం!--చూచారూ కుమ్మరివాడు తన స్వంతచేతుల్తో మట్టిని ఎలా పాత్రల రూపకంగా చేస్తాడో! ఈపిల్లలే పెద్దయి ఎంతెంత గొప్పవాళ్లయినా కావచ్చు. ఈవిషయాలు మీకు నేను చెప్పాలిసినవాడిని కాననుకోండి—మీకు తెలియని దేముంది?" అన్నాడు తీర్థులు చిరునవ్వు నవ్వి.

"దానికేమిటిలెండి! నాలుగు వూళ్లు తిరిగి నలుగుర్ని చూచేవారు మీరు—మీ కున్న అనుభవం మాకెలా వుంటుందండి?" అన్నాడు రాఘవయ్య.

"మీరు కాబట్టి ఆమాట అన్నారు. నిజానికి ఈవూళ్లో కూచుంటే ఏముంది చెప్పండి? ఎప్పుడు చూచినా వీళ్లే — ఈమనుష్యులే! భావిలోని కప్ప ప్రపంచం అంతా భావే ననుకుంటుంది. అందుకనే నేను కొన్నాళ్లయిం తరువాత బదిలీచేయించుకుంటూవుంటాను. మనలోమాట: అనకూడదుకాని, ఆ ప్రకాశరావుగారు మాటవచ్చి మేష్టర్లను తిట్టటం మొదలు పెట్టాడు. పిల్లల్ని చావకొడతా రని ఆయనకు కోపంట! ద్వేషభావంతో, వాళ్లని హింసించాలని కొడతామటండీ ఎక్కడన్నా! వాళ్లు బాగుపడాలనీ—"

"ఏం కోటయ్యా!" అన్నాడు రాఘవయ్య బయటికి వెళ్లి.

"శాసయ్యగారు దానిమాట కనుక్కొనిరమ్మన్నారు!"

"ఆనక్కు మాట్లాడతాలే!" అని రాఘవయ్య లోపలికి వచ్చాడు.

"మిమ్మల్ని నే నేం శ్రమ పెట్టటం లేదుకదా?" అన్నాడు తీర్థులు.

"ఏమీ లేదండి—" అన్నాడు రాఘవయ్య.

"మీపన్లు మీకుంటయి—మాకు వాటి సంగతి కూడా తెలియకు చెప్పినా! తల్లి పిల్లవాడిని కొప్పడితే వాడిమీద ప్రేమలేకనా? పిల్లల్ని గిల్లటం, తొడపాశం పెట్టటం, మొట్టికాయలు మొట్టటం మొదలైనవి మేష్టర్లు కేవలం చేతితీట తీర్చుకోటానికి చేస్తారని ప్రకాశంగారి వుద్దేశ్యం. వారితో నాకు పరిచయం లేదు కాబట్టిగాని లేకపోతే వారి అభిప్రాయం తప్పని అప్పుడే చెప్పేవాడిని. అయినా మన కెందుకు!"

"అంతే లెండి!" అన్నాడు రాఘవయ్య.

"వీళ్ల కేమి తెలుస్తుందండీ! వీళ్లకు ఆ మానసిక విజ్ఞానం ఎలా లభిస్తుంది? వీళ్ల కాఅవకాశం ఏదీ—"

"ఏం శేషయ్యన్నయ్యా!" అన్నాడు రాఘవయ్య.

"భలేవాడివేనే నువ్వు—"

"రాఘవయ్యగారూ, నేను శెలవు పుచ్చుకుంటాను!"

"మంచిదండి!"

"వెళ్లుతున్నావేం?" అన్నాడు శేషయ్య తీర్థులువేపు తిరిగి.

"వెళ్తాను. ఇవాళ మంచి సుదినం రాఘవయ్యగారూ-మీతో ఎన్నోవిషయాలు నాకు నచ్చినట్టు ముచ్చటించగలిగాను. చాలా బాగుంది-వస్తాను!" అని తీర్థులు బైటికి వచ్చేశాడు.

౨

"మా నాన్నగా రున్నారమ్మా?" అన్నాడు తీర్థులు.

"వున్నారండీ-వస్తారు కూచోండి!" అన్నాడు కుర్రాడు.

"ఏం చేస్తున్నారేం ?"

"దొడ్లో ఏదో సరిచేస్తున్నట్టున్నారు!"

"ఏమండోయి-ఏమిటె విశేషాలు ?" అంటూ, వచ్చాడు ప్రకాశరావు.

"ఏమున్నయ్యండీ - ఏదో పనిమీద వున్నట్టున్నారు?"

"ఏం లేదండీ - మా కుర్రాడు ఏమన్నా చదువుతున్నాడా సరిగ్గా?" అన్నాడు ప్రకాశరావు.

ప్రకాశరావు ఆవూళ్లో రెండుమూడు బస్తీలు చూచిన మొదటివాడు-ఎరిగినంతవరకూ. ఏపనిమీదనైతేనేం పట్టణం వెళ్లివచ్చినవాడు. ఇంగ్లీషుపత్రిక తెప్పించుకుంటూ వుంటాడు.

"మీవాడికేమండీ-చాకు ! ఎంతఅయినా చిన్నతనంగదండీ. చదువులో శ్రద్ధా, అభిరుచీ కలిగే ఈడు ఇంకా రాందే—వాళ్లని అవస్థపెట్టి ప్రయోజనం ఏముంటుందండీ ?...మీ ఇంటో చదరంగంబరిణికూడా వుందే!" అన్నాడు తీర్థులు ఆశ్చర్యంతో.

"ఎప్పుడో కొన్నాను—!" అన్నాడు ప్రకాశరావు.

"చదరంగం అంటే నాకు చాలా అభిరుచి సుమండీ. ఈవూళ్లో అది దొరకటం నాకు మహా అదృష్టంగా భావించుకుంటాను. మీ రెవరితో ఎక్కువగా ఆడుతుంటారేమిటండీ?"

"నే నెవ్వరితోనూ ఎక్కువగా ఆడనండీ—ఏదో పత్రికలో పడ్డవాటిని ఎప్పుడన్నా పెట్టుకుని చూచుకుంటాను—అంతే !"

"శేషయ్యన్నయ్యగారు మీరు చాలా బాగా ఆడతారని చెప్పారు—ఇప్పుడు కావనుకోండీ—మీకు తీరిగ్గా వున్నప్పుడు, మీ కభ్యంతరం లేకపోతే మనం ఆడుకోవాలి ఒకసారి! నాకుమ[illegible]కు బాగా చాతకాదు సుమండీ-మీతో ఆడాలనిపించుకోవా లన్న తృప్తే. అంతకన్న మరేమీ లేదు !"

"ఆడదాం అంటారేమిటి ?"

"ఎబ్బే ! ఇప్పుడు కాదు. మీకు బాగా తీరికవున్నప్పుడే. నే నటు దుకాణందాకా వెళ్లాలి. మనం ఎప్పుడైనా ఆడుకోవచ్చు !"

"దానికేమిటిలెండి"

"ఆలంకీనా, ఆలంఖీనా—వాడెవడో వున్నాట్ట, ప్రపంచంలోకెల్లా గొప్పవాడుట కాదూ?"

"అని అంటారు!"

"నా అభిప్రాయంకూడా అదే! ఈ విషయంలో నేను మీతో పూర్తిగా ఏకీభవిస్తున్నాను. నే నెంతమందినో అడిగాను. తెలిసినా తెలియకపోయినా ప్రతివాడూ ఆలంఖీనుఅంత గొప్పవాడు లేడనే! మన దేశంలో పల్లెటూళ్లలో వున్నారు అతన్ని మూడుని మిషాలలో గుక్కతిప్పుకోకుండా చేసేవాళ్లు."

"కేవలం అలా చెప్పటానికి వీల్లేదు లెండి!" అన్నాడు ప్రకాశరావు శాంతంగా. "ఎందుకంటే వాళ్లల్లో మొదటివాడు కావాలంటే ఎంత కష్టం ? అతనికి ఎంతమంది పోటీదార్లు వుంటారు ? అనేక దేశాల్లో అనేకమంది గొప్పవాళ్లని అనేకసార్లు వోడించగలిగిన వాడు నిస్సందేహంగా గొప్పవాడని వొప్పుకోక తప్పదు. ప్రపంచంలోకెల్లా గొప్పవాడంటే ప్రపంచంలో తెలిసినవారందరిలోకీ గొప్పవా డన్నమాట! ఎవరో మావూళ్లో వున్నాడు- వాడు అతన్ని గుక్కతిప్పుకోకుండా చెయ్యగలడు అంటే అర్థం ఏముందీ ? మీవూళ్లోవాడు ఎంతమంది తెలిసిన గొప్పవాళ్లను వోడించివుంటా డంటారు ? అతన్ని ఏది ఆధారంచేసుకుని ఆలంకీనును గుక్కతిప్పుకోకుండా చెయ్యగల డంటారు?"

"నిజం ! ఇలా ఆలోచించి చెప్పగలిగిన శక్తి మనవాళ్ల కెంతమంది కుంటుందండీ ! మీరు అనేక వూళ్లు చూచినవారు, పత్రికలు తిరగవేసేవారు కనక మీకు సాధ్యం అయిందికాని. మిమ్మల్ని ఈవూళ్లో పెట్టుకునికూడా వీళ్లు మీవల్ల లాభం పొందలేకుండా వున్నారు—"

"ఏం కోటయ్యమామా—" అన్నాడు ప్రకాశరావు.

"రాఘవయ్యగారు పత్రిక ఇప్పించుకురమ్మన్నారు బాబూ!" అన్నాడు కోటయ్య.

"ఆ, తీసుకెళ్లు! ఇదిగో - పూరించటమేగాని నెయ్యి ఇప్పిస్తానన్నావు-ఇంతవరకూ పత్తాలేదు!"

"పంపుతా బాబూ-తీరికలేదు. శలవు!"

"అరెరె! రాఘవయ్యగారు పత్రిక తిరగేస్తారు-నాకు తెలీదుసుమండి!" అన్నాడు కోటయ్య వెళ్లిం తరువాత తీర్థులు.

"ఏదో—?"

"నిజంగా ఆయనొకడండి నాకు అనేకవిధాల నచ్చినవాడు. ఆయనతో ఎంతసేపన్నా మాట్లాడవచ్చునండీ. ఈవూళ్లో వున్నాడన్నమాటేగాని, ఆయన కున్న విజ్ఞానం ఎంతమందికుంటుందండీ—ఇంగ్లీషు వచ్చునని కూడా చెప్పలేదుసుమండీ! ఎలాగైనా నివురుగప్పిన నిప్పు!"

"మీ సుబ్బారావు మేష్టరు మహాకొడతాడండీ పిల్లల్ని!" అన్నాడు ప్రకాశరావు.

"తమాషా—నేనదే చెప్పవస్తున్నా! మొత్తం మీద మీమనస్సూ, నామనస్సూ ఒకవిధంగా పరుగెత్తుతున్నయి. ఆ సుబ్బారావు అదేమిటండీ అలా బాత్తాడు పిల్లల్ని? రెండుమూడుసార్లు చెబుదామని అనుకున్నానుకాని, అయినా మన కెందుకు చెప్పండి!"

"ఆ. కొడితే కోపంతో కొడతారుటగాని — వాళ్లని బాగుచెయ్యాలనే కొడతారు ఎవరైనా—"

"అదీ నిజమే— మీరన్నట్టు అదీ నిజమే—"

"నాన్నా, రాఘవయ్యగారు నిన్ను రమ్మంటున్నారు ఓసారి!" అన్నాడు కుర్రాడు.

"నేను వెళతానండీ — మీతో మాట్లాడటమే ఓ ఎడ్యుకేషన్!"

3

"రండి! రండి!" అన్నాడు శేషయ్య తీర్థులు లోపలికి రాగానే.

"అటు పోతూన్నాను — మిమ్మల్ని చూచి లోపలికి వచ్చాను!" అన్నాడు తీర్థులు నవ్వుతూ.

"ఏమిటి సంగతులు?" అన్నాడు శేషయ్య.

"కుర్రాళ్లకు ఏదో పనస చెప్పుకున్నట్టున్నారు!"

"ఏదో మాగోల మాది!"

"అయ్యో! మీ రలా ఎన్నడూ అనకూడదు. పరబ్రహ్మస్వరూపం అయిన వేదంకంటె మంచి విద్య మన జాతి కేముందండీ?"

"ఎందుకు బాబూ ఈవేదం—ఎవరి క్కావాలి? దీనివల్ల దొరికే వుద్యోగం లేదు — జరిగే గౌరవం లేదు!"

"వెధవవుద్యోగాలు మేం చేస్తున్నాం చాలదూ? మీలాంటివారు శ్రమకోర్చి ఆవేదస్వరూపాన్ని నిలబెట్టుతున్నారు గనుకనే భూమి నిలబడివుంది. ఏమిటో చదువూ, వుద్యోగాలూ అనుకుని ఎగబడటమేకాని ప్రయోజనం ఏమీ లేదు. ఈ చదువుకున్నవారికి నోరు కూడా తిరగదు — ఏదీ వుచ్చరించమనండీ రెండు మాటల్ని? వేదఘోష! నిజంగా మీబోటి పండితులు అలా కూచుని వేదం పారాయణచేస్తుంటే నాకు వొళ్లు పులకరిస్తుంది! నేను చాలా దురదృష్టవంతుడినండీ-ఈచదువుమూలకంగా బ్రతుకుతెరువని ఏవూరు పడితే ఆవూరు పోవాలి. వాళ్ల దయ—వడిసెలరాయి విసరినట్టుగా విసుర్తారు మమ్మల్ని! వేదం అంటే ఎంత అభిలాష వుందో నాకు- అంత దూరం అయిపోను నేను దానికి. మీరు చదువుతుంటే వినాలని నాకు మహావుంది. ఆర్నెల్లకిందటే నే నావూళ్లో వున్నప్పుడే చెప్పారు మీసంగతి!"

"లోకం అనేకం చెబుతారు!"

"మీ రలా అనవద్దు—మీకు మల్లే వేదం పఠించగలవారు ఈప్రాంతాల లేరని నాకు తెలుసు. అయినా మీతో అనకూడదుగాని మీవర్చస్సే చెబుతుంది — రత్నం ఎక్కడుంటేనేమండీ—"

"ఏం కోటయ్యా—" అన్నాడు శేషయ్య.

"పొద్దున నెయ్యి పంపమని చెప్పాను, చేరిందా బాబూ?"

"వచ్చినట్టుందే—కనుక్కుంటాను."

"నేను వస్తాను—మీరు శ్రమ అనుకోక మీరు పారాయణచేసేటప్పుడు నాకు కబురుపంపండి-శలవు!"

తీర్థులు వెనకనే కోటయ్య వచ్చాడు.

"ఏం కోటయ్యమామా, ఏమిటి విశేషాలు?" అన్నాడు తీర్థులు.

"ఏమున్నయి బాబూ! తెలిసినవారూ, పత్రికలు చూచేవారూ మీకు తెలియాలి!" అన్నాడు కోటయ్య.

కోటయ్య వూళ్లో పలుకుబడిగల రైతు. చనువు చేతగాని, అభిమానంచేతగాని శేషయ్యదగ్గిర్నించీ అందరూ 'మామ' అని పిలుస్తారు అతన్ని.

"మా చదువులూ, పత్రికలూ అవతల పెట్టు! ఏ రోజున నాటాలో, ఏరోజున నీరు ఎంత పెట్టాలో మేమేం చదువుకుంటే తెలుస్తుంది? మీ కున్న విజ్ఞానం ఈచదువుకున్న వారి కెవరికుంది? అసలు నిజమైన జీవితం మీది. కష్టపడి పనిచేసి ప్రతిఫలం ఆనందించ గలిగినవాళ్లు మీరు. నాట్లువేసేటప్పుడు వాళ్లు పాడే పాటలు నిజంగా వొళ్లు గగుర్పొడుస్తాయి! ఆపాటల్లో ఎంత నాగరికత, ఎంత జాతీయత వుందో తెలిసినవాడు ఒక్కడున్నాడూ!"

"ఏమో బాబూ-మాకు మరోవిధంగా జరగదు!"

"నువ్వు అలా అనుకోటం పొరబాటు కోటయ్యమామా! మీకున్న నిశ్చింత మాకు లేదు. వున్న వూరు దాటక్కర్లేదు -మరొకరిదగ్గిరికి పోనక్కర్లేదు. సమస్తమూ మీకు లభిస్తయి. మీరు రుచిచూచే పెరుగూ, నెయ్యీ మా కెప్పుడూ దొరకదనుకో! మీకు ఏచింతా లేదు. మీదే నిజమైన జీవితం అని మన జాతి గ్రహించే రోజు దగ్గిరికొస్తున్న దనుకో! ఇంకో సంగతి-మీకు తెలిసినదే తెలుసుకోటానికి దొరల దేశాలు వెళ్లి చదువుకునివచ్చినవారికి మీఅంతకూడా తెలీ దనుకో!"

"ఆరోజు నిజంగా వచ్చిందంటే మానోట్లో కరక్కాయే బాబూ? మీకుమల్లే స్వంతంగా ఈవూరి వారందరూ గడ్డంగీసుకు నేమాటయితే మనవూళ్లో కొన్నాళ్లకు మేళం దొరకదు బాబూ!" అన్నాడు కోటయ్య.

"నిజంగా ఇటువంటి పల్లెటూళ్లో జీవితం—! మామా, మరి నాకు ఒక్కసారి మంచిపెరుగు సప్లయి చేసిపెడుదూ!"

"ఏం బాబూ మీకు తయారుచేసుకోలేరూ?"

"మాకు మంచి పాలే దొరకవు!"

"మాకుమటుకు దొరుకుతయ్యా బాబూ!"

"మీకుదొరక్కపోతే మరెవరికి దొరుకుతయ్యి? ఒకవేళ మాకు మంచి పాలు దొరికినా మాకు అలాంటి పెరుగు తయారుకాదు!"

"మీ దొట్టి భమ బాబూ!"

"కాదు—నామాట నమ్ము!"

"చూద్దాంలే బాబూ!"

"చూద్దాం అంటే కాదు—తప్పకుండా-ఆ?"

"చూద్దాంలే బాబూ!"

౪

"ఏం సుబ్బారావూ-ఏం చేస్తున్నావు?" అన్నాడు తీర్థులు.

సుబ్బారావు ఆవూళ్లోనే సంవత్సరన్నరమట్టీ మేష్టరుగా వుంటున్నాడు.

"రండి!—ఇవాళ శలవుగాదూ!"

"మరే—అయితే, ఈవూళ్లోవాళ్లు బలే తమాషావాళ్లోయి!"

"ఏమిటికథ!"

"కోటయ్య పెరుగు పంపిస్తానని పంపాడు. వట్టి నీళ్లు!"

"బర్రె నీళ్లెక్కువ తాగిందేమో!"

"అలాగే వుంది చూస్తే — అలాంటేది నాకు పంపటం ఎందుకంటాను. మనవాళ్లకు ఇటువంటి విషయాలల్లో తెలివితేటలు శూన్యమోయి. ఎన్నడూ వూరు దాటిపోరుగాదూ, వీళ్లకు మానవప్రకృతే అర్థంకాదు. నిజంగా నువ్వెలా వుంటున్నావోగాని ఈవూళ్లో!"

"ఏం చేస్తాం మరి!" అన్నాడు సుబ్బారావు.

"ఆ ప్రకాశంగారున్నాడా— నే నెన్నిసార్లు రిక్వెస్టుచేసినా ఒక్కసారికూడా చదరంగం ఆడలేదోయి!"

"ఆయనకు నిజంగా చేతగాదోయి!"

"మరి ఆ కేశవయ్యగారలా చెప్పాడేం?"

"కేశవన్న య్యకుమటు కేం తెలుసూ?"

"అంతేనా?"

"ఏం కోటయ్యమామా!" అన్నాడు సుబ్బారావు.

"రాఘవయ్యగారు మిమ్మల్ని ఓసారి రమ్మన్నారు!"

"వస్తాలే—"

"నేను వెళ్లుతున్నాను సుబ్బారావ్ — అటు దుకాణాని కెళ్లిరావాలి!" అని వెళ్లిపోయినాడు తీర్థులు.

"నీళ్ల పెరుగు పంపావంట!" అన్నాడు సుబ్బారావు.

"పంపమని రామిగాడికి చెప్పాను—మరి నాకు తెలియదు బాబూ!"

"నువ్వు రాగానే వెళ్లిపోయినాడేం?"

"ఏమిటో బాబూ. ఆయనకు మేమంటే ఎగతాళి! మా జీవితం ఏముంది — గొడ్డల్లే పనిచెయ్యటం, ఇన్ని గంజినీళ్లు తాగటం! వారికున్న ఇజ్ఞానం మాకెలా వస్తుంది! వారంటే అక్కడికీ ఇక్కడికీ తిరిగేవారు—అనేకం తెలిసినవారు. పత్రికలు చదువుతుంటారు. అవి మాకు చెప్పితే మాకేం అర్థం అవుతేయ్య బాబూ!"

"ఆయన చాలా మంచివాడు—"

"ఏం మంచో బాబూ! తీపిమాటలు చెప్పి పనిచేయించమనే రకం-ఆయనవల్ల ఎవ్వరికీ ఏంప్రయోజనం వుండదు! మేం నానాఅగచాట్లు పడుతుంటే మే మిలా కష్టపడటమే మంచిదంటాడు ఏం చెప్పను బాబూ? ఈయన ఎంతచదువుకున్నా, మే మెంత పల్లెటూళ్లో వాళ్లమయినా ఆమాత్రం తెలుసుకోలేమా బాబూ? ఎవరిదగ్గిర ఆడిసంగతులు చెపుతాడు-ఎవరికి తెలవదనో!"

"శ్రీరామ! అంతేనా చివరకు!"

"ఏమిటో-మీకన్న నాకేం ఎక్కువ తెలుస్తుంది బాబూ!" అన్నాడు కోటయ్యమామ.

నవయుగము

= శ్రీ రా. వేం. మ. గం. రామారావు =

[పిఠాపురము యువరాజా]

రాజరాజేంద్రదివ్యసామ్రాజ్యపీఠి
కంగుమనుచు నిలిచె బిచ్చగాని పాత్ర;
భవ్యబౌద్ధవిహారాగ్రభాగమందు
చేసినారట రక్తాభిషేక మంత.

కడలియై పొంగ కదనంపు కంటినీరు
తర్పణం బిచ్చె కొడుకుకై తండ్రి యొకడు;
తాతముడతలువడినట్టి దాడ నొక్కి
చదువు నేర్పించె మనుమడు వదలకుండ.

భార్యమెడలోని పుస్తెని బట్టి తెంపి
కట్టె విడకుండ సానికి కంకణముగ;
దేవుడే లే డనెడి సూక్తి తీర్చివ్రాసి
క్రొత్తగుడిలోన స్థాపించి కొలిచినారు.

పారిజాతపు పూతలో, ప్రాత నాచో;
పొంగిపోయెడి చనుపాలో, రంగునీరో;
హెచ్చిమొగసిన రాగమో, ఏడ్పుశ్రుతియొ;
ఎవరి కేమైన ఇది యొక నవయుగంబు.